

Tisková zpráva

Daně z pohledu veřejného mínění – červen/červenec 2023

- ⊙ Česká veřejnost se spíše kloní k názoru, že daně lidí s vysokými příjmy u nás jsou nízké, u lidí s průměrnými příjmy jsou daně vnímány nejčastěji jako přiměřené a v případě lidí s nízkými příjmy převládá názor, že jejich daně jsou vysoké.
- ⊙ Necelé tři pětiny (59 %) Čechů se vyslovují pro progresivní zdanění příjmů, respektive pro to, aby lidé s vyššími příjmy odváděli na daních vyšší procento ze svých příjmů než lidé s nižšími příjmy.
- ⊙ Názory jak na progresivní zdanění, tak na hodnocení daní v souvislosti s výší příjmu jsou v posledních 10 letech poměrně stálé.
- ⊙ Za pro sebe srozumitelný pokládají daňový systém dvě pětiny (38 %) české veřejnosti. Zde oproti minulému šetření z roku 2019 došlo k výraznému nárůstu o 12 procentních bodů.

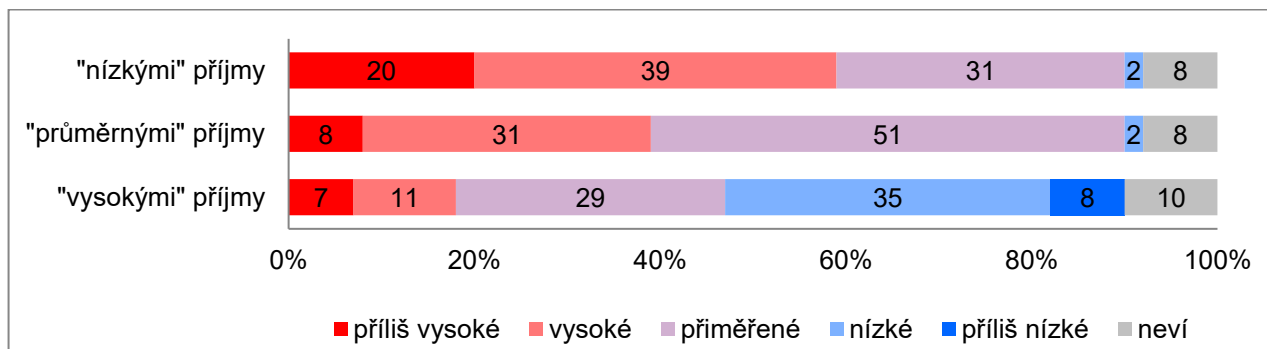
Zpracoval:
Milan Tuček
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 583; e-mail: milan.tucek@soc.cas.cz

Letní šetření CVVM se v krátkosti dotklo progresivního zdaňování příjmů a složitosti daňového systému. Zároveň zjišťovalo, co veřejnost soudí o výši daní, pokud jde o lidi s vysokými, s průměrnými a s nízkými příjmy.¹ Naposled byly tyto otázky položeny v prosinci 2019. Dosavadní roční periodicitu narušila covidová pandemie.

Z šetření vyplynulo, že jen 18 % občanů považuje daně lidí s **vysokými příjmy** u nás za vysoké, 29 % je označilo za přiměřené a 43 % za nízké, v tom 8 % za „příliš nízké“. Daně lidí s **průměrným příjmem** jsou necelými dvěma pětinami (39 %) občanů hodnoceny jako vysoké, asi polovina (51 %) občanů je hodnotí jako přiměřené a za nízké je označila 2 % dotázaných. Daně lidí s **nízkým příjmem** vidí tři pětiny (59 %) občanů jako vysoké, v tom pětina (20 %) je má za „příliš vysoké“, téměř třetina (31 %) občanů je má za přiměřené a 2 % je pokládají za nízké. Z těchto celkových výsledků lze usoudit, že většina veřejnosti nepovažuje rozložení daňového břemene mezi jednotlivé příjmové skupiny obyvatelstva za příliš spravedlivé. Nadměrnou zátěž nesou podle převládajícího mínění lidé s nízkými příjmy, přičemž výše daní u skupiny lidí s vysokými příjmy je nejčastěji pokládána za nízkou (viz graf 1).

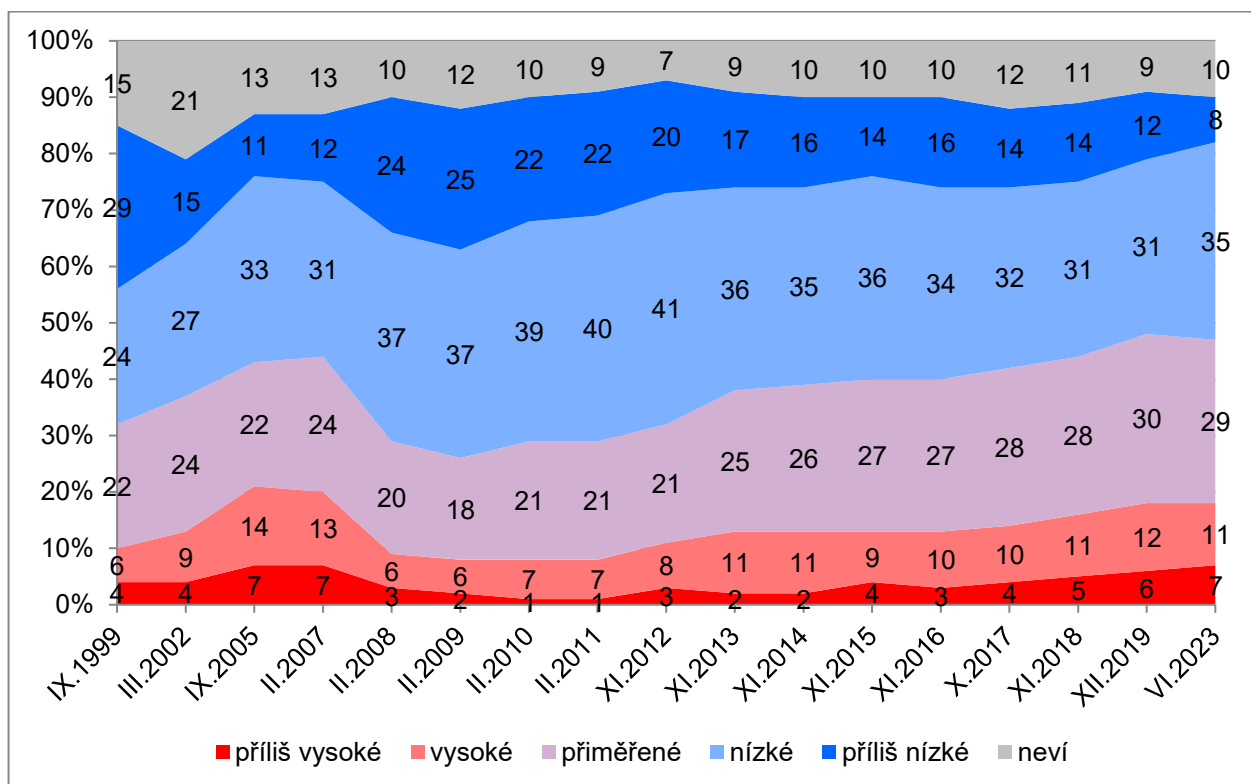
Graf 1: Daně jsou, pokud jde o lidi s „nízkými“/ „průměrnými“ / „vysokými“ příjmy – červen/červenec 2023 (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 26.5. – 24.7. 2023, 929 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

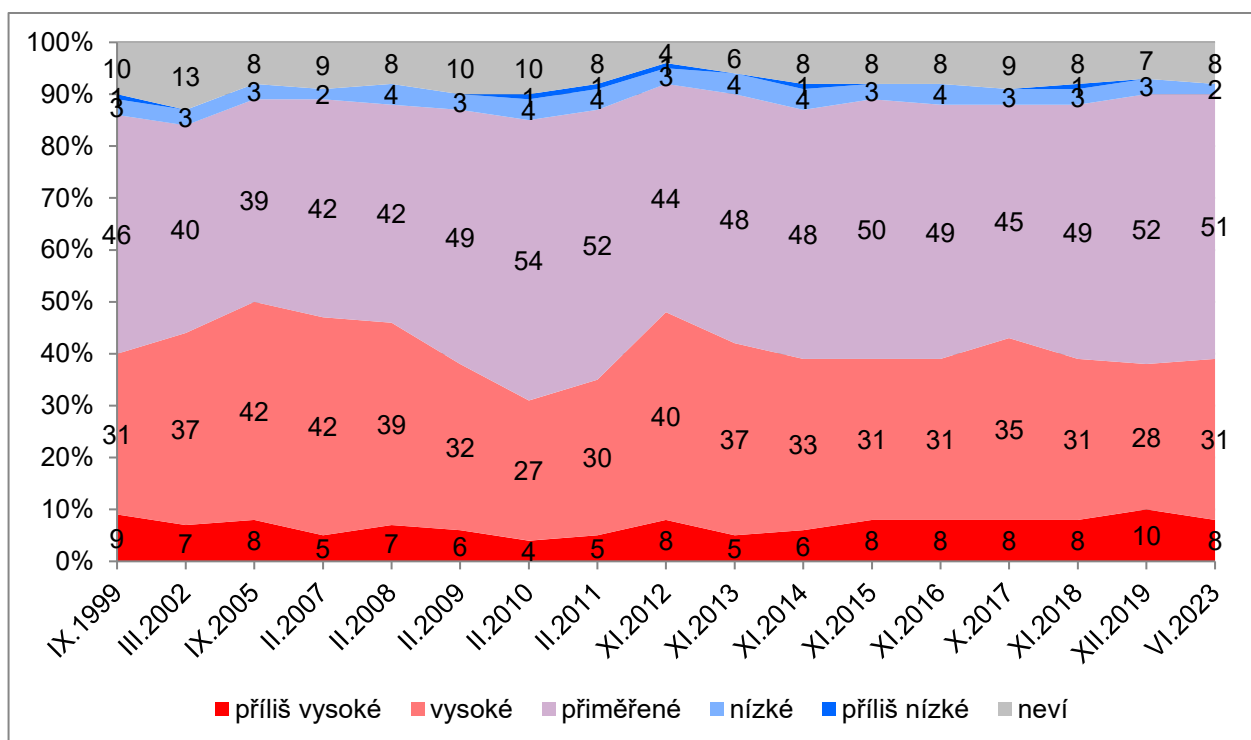
¹ Znění otázky: „Co si myslíte o výši daní v našem státě? Nejprve se zamyslete nad daněmi lidí s vysokými příjmy, pak lidí s průměrnými příjmy a nakonec nad daněmi lidí s nízkými příjmy. Jsou v současné době daně příliš vysoké, vysoké, přiměřené, nízké, nebo příliš nízké a) u lidí s vysokými příjmy, b) u lidí s průměrnými příjmy, c) u lidí s nízkými příjmy?“

Graf 2a: Daně lidí s vysokými příjmy – časové srovnání (%)

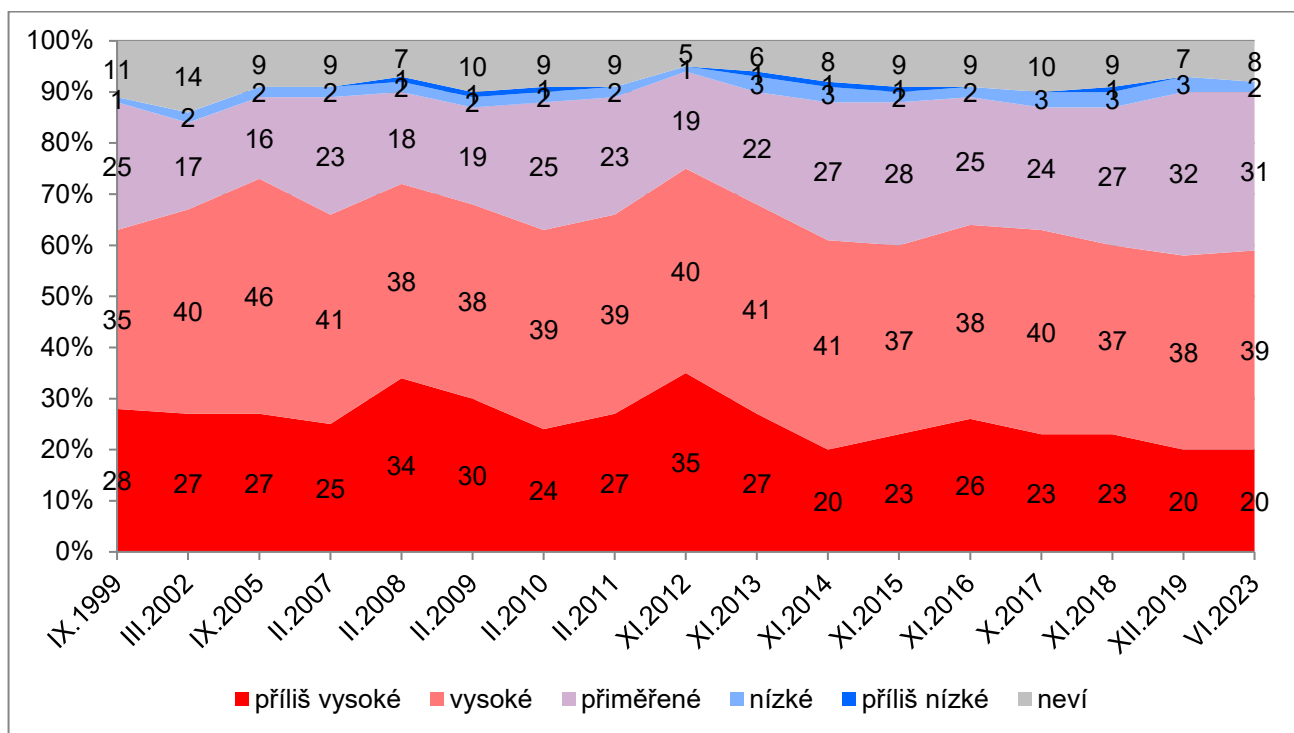
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Graf 2b: Daně lidí s průměrnými příjmy – časové srovnání (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Graf 2c: Daně lidí s nízkými příjmy – časové srovnání (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Rozložení názorů na výši daní na všech třech příjmových úrovních se od posledního šetření v prosinci 2019 téměř nezměnilo (posuny jsou o plus mínus 1-2 procentní body). Jediný statisticky významný rozdíl jsme zaznamenali v případě vysokých příjmů, kdy se o 4 procentní body snížil podíl těch, kdo zdanění lidí těmito příjmy pokládají za příliš nízké, a naopak o 4 procentní body se zvýšil podíl těch, kteří ho pokládají za nízké (defacto žádná změna v součtu podílů „nízké“ + „příliš nízké“). Zjištění o meziroční názorové stabilitě platí vlastně i v delším časovém horizontu konkrétně od roku 2014. Jediný trend, který lze z grafů vyčíst, je postupný nárůst podílu názoru, že zdanění lidí s vysokými příjmy je „příliš vysoké“ – ovšem jde o jednotky procentních bodů (celkem od roku 2014 ze 2 % na 7 %). Tento nárůst je provázen poklesem hodnocení, že zdanění vysokých příjmů je příliš nízké.

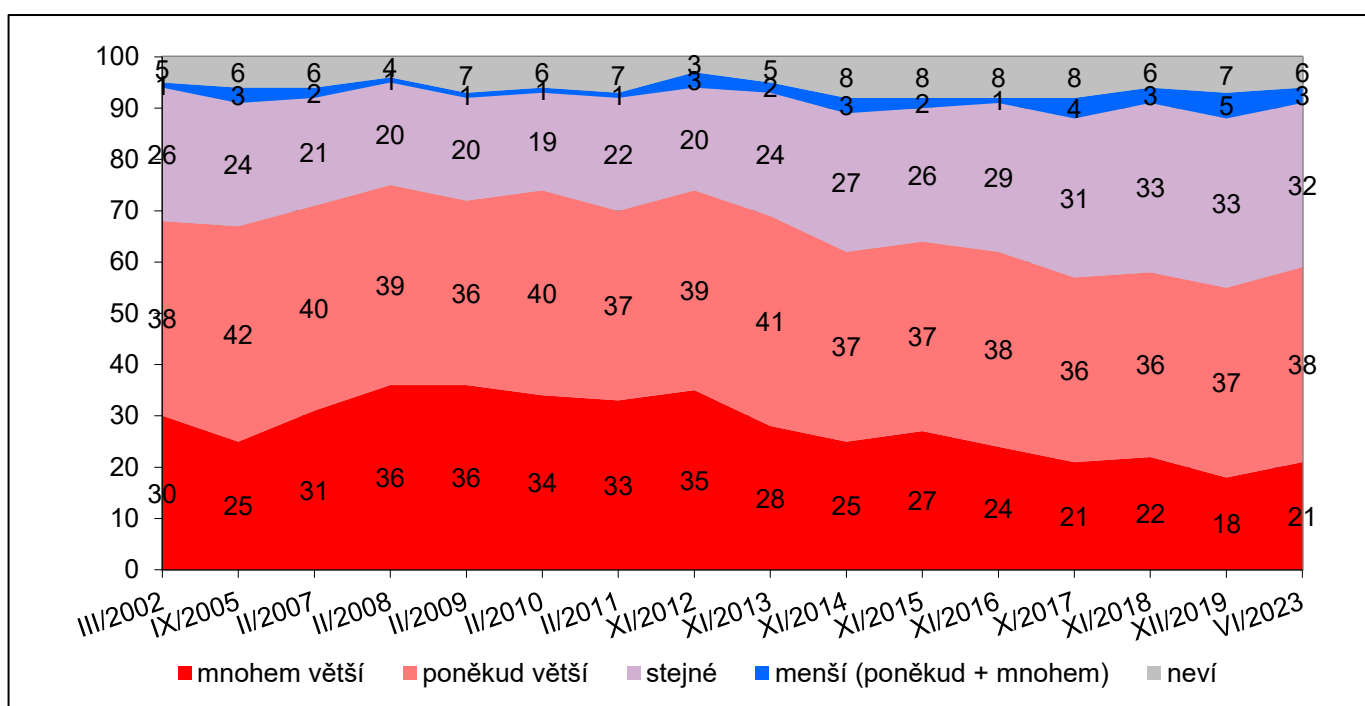
Analýza podle jednotlivých sociodemografických a jiných třídících znaků ukázala, že názor na míru zdanění vysokých, středních a nízkých příjmů se mírně liší v závislosti na věku a vzdělání a podle očekávání se významně liší v závislosti na deklarované životní úrovni domácnosti (příjmu) a levoprávní politické orientaci. Dokládají to následující procentní údaje: lidé s dobrou životní úrovní uvedli u vysokých příjmů v 39 % případů, že je zdanění nízké, kdežto lidé se špatnou životní úrovní tuto odpověď uvedli v 60 % případů. U středních příjmů převažovala mezi první skupinou (dobrá životní úroveň) odpověď „přiměřené“ v 54 % (u druhé skupiny 39 %), u druhé skupiny (špatná životní úroveň) převažovala odpověď „vysoké“ v 49 % případů (u první skupiny 35 %). U nízkých příjmů byl poměr odpovědí „velmi vysoké“ zdanění 16 % ku 32 %, u odpovědi „přiměřené“ 33 % ku 11 %. Levicově orientovaní respondenti se od pravicových lišili v názoru na zdanění vysokých příjmů. Jako „nízké“ je hodnotilo 57 % z levice, kdežto na pravici to bylo 36 %. Nízké příjmy levice hodnotila jako „přiměřené“ zdaněné v 21 % odpovědí, pravice v 41 %. Vysoké zdanění nízkých příjmů uvedla levice v 69 % odpovědí, pravice v 58 %. U hodnocení zdanění středních příjmů nebyl tak výrazný názorový rozdíl.

V šetření byla všem respondentům také položena otázka sledující postoj k progresivnímu zdaňování osobních příjmů: „Lidé platí daně ve výši určitého procenta ze svých příjmů. Myslíte si, že v porovnání s lidmi s nízkými příjmy, by měli lidé s vysokými příjmy odvádět na daních mnohem větší procento ze svých příjmů, poněkud větší procento ze svých příjmů, stejné procento, jako lidé s nízkými příjmy, poněkud menší procento ze svých příjmů, nebo mnohem menší procento ze svých příjmů?“

Výsledky v grafu 3 ukazují, že u české veřejnosti převládá postoj představující podporu více či méně progresivního zdaňování osobních příjmů. Celkem 59 % dotázaných soudí, že by procento odvedené na daních u lidí s vysokými příjmy mělo být vyšší než u lidí s nízkými příjmy, přibližně pětina (21 %) dokonce uvedla, že by mělo být „mnohem vyšší“. Třetina (32 %) respondentů se vyslovila pro zdaňování stejnou sazbou bez ohledu na výši příjmu a jen malá část (3 %) dotázaných uváděla, že by lidé s vyššími příjmy z nich měli na daních odvádět relativně menší část v porovnání s těmi, kdo mají nízký příjem.

Jak je zřejmé z grafu 3, oproti poslednímu výzkumu z prosince 2019, ve kterém bylo dosaženo nejnižšího podílu těch, kteří se domnívají, že by sazba daně u lidí s vysokými příjmy měla být větší než u lidí s nízkými příjmy, došlo k opětovnému vyrovnání u odpovědi „mnohem větší“ na úroveň roku 2018. Aktuální výsledek potvrzuje dlouhodobý trend, že podpora progresivního zdanění příjmů je v posledních letech nižší, než bývala před 15-20 lety. Konkrétně oproti roku 2008, kdy byla nejvyšší, se k aktuálnímu šetření snížila o 16 procentních bodů.

Graf 3: Jaké by mělo být procento daně z příjmu u lidí s vysokými příjmy oproti lidem s nízkým příjmem? (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 3. – 15. 11. 2018, 1104 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Analýza podle věku, vzdělání, životní úrovně a pravolevé orientace prokázala vysokou podmíněnost názorů těmito osobnostními charakteristikami. Dobře to ilustruje rozdíl v zastoupení odpovědí „procento daně by mělo být mnohem větší“. Nejmladší věková kohorta (15-29 let) tento názor uvedla v 9 % odpovědí, nejstarší (60+) v 32 % odpovědí. Ti, kteří deklarují dobrou životní úroveň, tuto odpověď uvedli v 17 % odpovědí, ti, kteří deklarovali špatnou, v 56 %. Ti, kteří se hlásí k levíci, tuto odpověď uvedli v 40 %, ti, kteří se hlásí k pravici, ve 14 %. Lidé se základním vzděláním a vyučením takto odpověděli v 28 %, lidé s vysokoškolským vzděláním ve 14 %.

Kromě otázek, které se týkaly daňové progresse, šetření zjišťovalo, zda lidé podle svého vlastního mínění rozumí či nerozumí současnému daňovému systému v České republice.²

Podle výsledků zachycených v tabulce 1 daňovému systému nerozumí necelé tři pětiny (57 %) občanů, zatímco téměř dvě pětiny (38 %) jej podle vlastního vyjádření chápe. Oproti předchozímu šetření z prosince 2019 zde došlo k

² Znění otázky: „Řekl byste, že našemu systému daní rozumíte? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne, nebo nevíte, nemáte na tuto věc názor?“

významnému posunu odpovědí ve prospěch porozumění systému daní – v součtu odpovědí rozhodně ano a spíše ano o 12 procentních bodů. Od začátku měření v roce 2007 bylo letos dosaženo maximální hodnoty.

Míra deklarovaného porozumění daňové soustavě se celkem podle očekávání zvyšuje společně se vzděláním respondenta a také s rostoucí životní úrovní jeho domácnosti nebo s nižším věkem. Rozdíly mezi krajními kategoriemi v míře porozumění daňovému systému jsou zhruba 8-10 procentních bodů. Za zmínku stojí, že data ukázala i genderový stereotyp – muži uvedli, že rozumějí daním v 45 % odpovědí, ženy v 33 %.

Tabulka 1: Rozumí systému daní (%)

	II/ 07	II/ 08	II/ 09	II/ 10	II/ 11	XI/ 12	XI/ 13	XI/ 14	XI/ 15	XI/ 16	X/ 17	XI/ 18	XII/ 19	VI/ 23
rozhodně ano	3	5	3	4	3	4	3	3	5	3	4	3	3	6
spíše ano	25	27	27	29	29	29	26	27	26	28	27	24	23	32
spíše ne	42	41	40	39	42	39	41	43	37	39	39	39	39	37
rozhodně ne	22	20	22	21	19	23	24	21	24	22	23	26	28	20
neví	8	7	8	7	7	5	6	6	8	8	7	8	7	5

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v23-06</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>26.5. – 24.7. 2023</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>pohlaví, věk, vzdělání, kraj velikost místa bydliště, ekonomické postavení a užívání internetu, věk x vzdělání, pohlaví x kraj, věk x kraj, vzdělání x kraj a velikost místa bydliště x kraj</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>929</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>78</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - dotazování CAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>EV_1, EU_15a, EV_31</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>ev230908</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>8. září 2023</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinelý. |
